

AUDYT KRAJOBRAZOWY WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

KRAJOBRAZ PRIORYTETOWY

CHARAKTERYSTYKA KRAJOBRAZU

Nazwa krajobrazu: Lelów - Dolina Białki

Kod krajobrazu: 24-342.13-012

Położenie administracyjne: Gmina Lelów, Powiat częstochowski;
Gmina Irządze, Powiat zawierciański;
Gmina Niegowa, Powiat myszkowski

Katowice, Warszawa
2025

Projekt realizowany na zlecenie
Województwa Śląskiego
(Umowa CRU WSL nr 1462/GN/2021)

Wykonawca prac:

Konsorcjum w składzie

Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska
(Lider Konsorcjum)

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Uniwersytet Śląski w Katowicach
(Partner Konsorcjum)

SZKOŁA GŁÓWNA
GOSPODARSTWA
WIEJSKIEGO

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
(Partner Konsorcjum)

Akademia Śląska (dawniej Wyższa Szkoła Techniczna)
w Katowicach
(Partner Konsorcjum)

Kierownik naukowy Audytu:

dr hab. Urszula Myga-Piątek, prof. UŚ – Uniwersytet Śląski w Katowicach

fot. okładka:

Szeroka dolna Białki. Krajobraz otwarty z dominacją ekstensywnie użytkowanych łąk. (fot. Jerzy Nita)

1 METRYCZKA OGÓLNA KRAJOBRAZU

Nazwa Krajobrazu	Lelów - Dolina Białki
ID	1080
Kod krajobrazu	24-342.13-012
Typ, podtyp krajobrazu	2a - Z udziałem ekstensywnie użytkowanych łąk
Typ rzeźby terenu*	G - Krajobrazy dolin
Kod mezoregionu*	342.13
Nazwa mezoregionu*	Próg Lelowski
Typ krajobrazu naturalnego*	Wyżyn i niskich gór
Nazwa krajobrazu naturalnego*	Lessowe-eoliczne: wysoczyzn słabo rozciętych
Kod podokręgu geobotanicznego*	C.2.3.d
Nazwa podokręgu geobotanicznego*	Lelowski
Typ krajobrazu roślinności potencjalnej*	5; 16
Nazwa krajobrazu roślinności potencjalnej*	Niżowy łęg jesionowo-olszowy; Grąd subkontynentalny, odmiana małopolska, forma wyżynna, seria uboga
Kod regionu historyczno-kulturowego*	II.A.27
Nazwa regionu historyczno-kulturowego*	Ziemia Nidziańska i Pinczowska
Położenie administracyjne	Gmina Lelów, Powiat częstochowski; Gmina Irządze, Powiat zawierciański; Gmina Niegowa, Powiat myszkowski
Powierzchnia (ha)	708,01

*podano dla jednostki dominującej

2 CHARAKTERYSTYKA KRAJOBRAZU

Krajobraz priorytetowy - bagienno-łukowy – głównie bezleśny, z udziałem ekstensywnie użytkowanych łąk, w dolinie Białki i Haszki, z ujściowymi odcinkami mniejszych dolinek rzecznych w okolicach Lelowa i Irządz.

Krajobraz wskazany jako priorytetowy w wyniku:

- zastosowania algorytmu w zakresie kryterium unikatowości ze względu na występowanie parku w Białej Wielkiej oraz pole bitwy pod Lelowem;
- oceny eksperckiej z kryterium ważności ze względu na wysoki udział ekstensywnie użytkowanych łąk, występowanie zbiorowisk towarzyszących łąkom: szuwarów, turzycowisk i inicjalnych łęgów, urozmaiconą rzeźbę terenu, dobrze zachowaną ekspozycję bierną i czynną, malowniczość wynikająca z półnaturalnego charakteru zbiorowisk.

3 WALORY KRAJOBRAZOWE

Walory przyrodnicze

Wyraźnie zaznaczający się w rolniczym krajobrazie fragment doliny Białki, jej dopływu Haszki i kilku mniejszych dopływów. Wysokie walory abiotyczne form geomorfologicznych dolinnych, w szczególności na przewężeniu doliny koło Lelowa. W jednostce na licznych odcinkach łąkom towarzyszą zadrzewienia, a także grunty orne. Lokalnie występują też zbiorniki wodne. Wśród łąk występują głównie łąki świeże i zmiennowilgotne, łąki wilgotne są rzadsze. W zadrzewieniach łąkowych dominują wierzby i olsze. Wzdłuż rzek występują szuwary i ziołorośla. W korytach dobrze zachowały się zbiorowiska roślinności wodnej. Duże walory przyrodnicze mają też zbiorniki wodne. Obszar charakteryzuje się dużą bioróżnorodnością florystyczną i faunistyczną. Zróżnicowana struktura ekosystemów powoduje, że w rolno-osadniczym otoczeniu pełni też rolę regionalnego korytarza ekologicznego. W granicach jednostki ustanowiono obszar Natura 2000 "Białka Lelowska" PLH240031 oraz 6 pomników przyrody.

Walory kulturowe

Dobrze zachowany harmonijny i tradycyjny krajobraz dolinny z mozaiką użytków zielonych oraz zadrzewień. Występują obiekty wpisane do rejestru zabytków: dwór w Turzynie i park w Białej Wielkiej.

Fizjonomia krajobrazu

Krajobrazy o zróżnicowanych warunkach ekspozycyjnych. W części koło Lelowa z dominacją krajobrazów zamkniętych związanych z zadrzewieniami przyrzecznymi. Przedpola ekspozycji zakończone ścianą zadrzewień, rzadziej zabudowy. Wnętrza krajobrazowe doliny z przewagą łąk i nieużytków łąkowych są inkrustowane zadrzewieniami, rzadziej labiryntowe. Obecne dominanty pozytywne w postaci pojedynczych i grupowych zadrzewień, a także obiektów o cechach zabytkowych, głównie kościołów. W części południowej dominują wnętrza krajobrazowe otwarte z rozległymi przedpolami ekspozycji. Długie ciągi widokowy przez pola uprawne z częściowym widokiem na panoramę w Irządzach z dominantą w postaci kościoła (w sąsiedniej jednostce). Niewielki udział dominant o znaczeniu negatywnym.

4 DOKUMENTACJA KARTOGRAFICZNA

POŁOŻENIE KRAJOBRAZU PRIORYTETOWEGO

